

بررسی اقدامات بازایی و احیاء گردشگری شهری و روستایی در دوران پسا کرونا

پدیدآورنده (ها) : زمانی، پارسا؛ صادقیها، مهدی؛ هنرور، جمال الدین

جغرافیا :: نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی :: تابستان ۱۴۰۴ - شماره ۷۷ (ISC)

صفحات : از ۴۴۹ تا ۴۶۵

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/2259872>

تاریخ دائلود : ۱۴۰۴/۰۴/۲۲

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

- بازرگانی داخلی: بررسی و مقایسه ترکیب کالاهای مصرفی خانوار شهری و روستایی کشور در سال ۱۳۶۸
- برآورد الگوهای عرضه و تقاضای نیروی کار در مناطق روستایی و بررسی میزان انعطاف پذیری بازار کار روستایی و شهری
- بررسی رابطه ی توسعه ی گردشگری و سرمایه ی اجتماعی در نواحی روستایی - مطالعه ی موردی: دهستان سولقان - شهرستان تهران -
- بررسی آثار اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی توسعه گردشگری در سکونتگاه های روستایی از دیدگاه گردشگران و روستاییان (مطالعه موردی: دشت ارژن - فارس)
- بررسی تأثیر ادغام فعالیت های مبارزه با سل در شبکه شهری و روستایی بر شناسایی و درمان مبتلایان به سل در شهرستان ورامین، ۷۷ - ۱۳۷۵
- تحلیل و بررسی اقدامات لازم برای اجرایی شدن حمل و نقل یکپارچه شهری در کلانشهرها؛ نمونه موردی: شهر تهران
- گردشگری روستایی: بررسی اثرات توسعه گردشگری بر تعادل ناحیه ای در استان چهارمحال و بختیاری
- بررسی وضعیت فقر در مناطق شهری و روستایی ایران (۱۳۷۵ - ۸۲)
- بررسی توزیع مکانی فقر و نا امنی غذایی خانوارهای شهری و روستایی به تفکیک استانی در ایران
- اهمیت نگهداری و احیاء بافتهای تاریخی و تاثیر آن در گردشگری و توسعه پایدار شهری؛ نمونه موردی شهرخامنه

بررسی اقدامات بازیابی و احیای گردشگری شهری و روستایی در دوران پسا کرونا

پارسا زمانی^۱، مهدی صادقیها^۲، جمال الدین هنرور^۳

۱. نویسنده مسئول، کارشناسی ارشد طراحی شهری، گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران. رایانامه: pa.zamani@tabriziau.ac.ir

۲. کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری، گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. رایانامه: mahdi.sadeghiha@gmail.com

۳. دانشجوی دکتری رشته معماری، گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان، همدان، ایران. رایانامه: Honarvar.arch@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	همه گیری ویروس کرونا چالش های زیادی برای کشورهای سراسر جهان به همراه داشته است که صنعت گردشگری نیز از آن بی نصیب نمانده است. برای رفع این چالش ها در صنعت گردشگری، انجام اقدامات بازیابی و سازگاری موضوعی است که نیاز به توجه بیشتر دارد.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۰۷	هدف تحقیق حاضر بررسی اقدامات احیا و بازیابی گردشگری شهری و روستایی در دوران پسا کرونا می باشد. تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی و روش انجام آن ترکیبی (کیفی و کمی) است. ابزار گردآوری داده ها و اطلاعات مصاحبه اکتشافی و عمقی می باشد. جامعه آماری پژوهش، کارشناسان و متخصصان حوزه گردشگری هستند که با استفاده از روش نمونه گیری غیراحتمالی و به صورت هدفمند ۵۰ مصاحبه عمیق صورت گرفت. برای تحلیل اطلاعات از روش کیفی گراند تئوری، روش استراس و کوربین استفاده شد. با توجه به نظر کارشناسان ۳۲ مفهوم برای احیا و بازیابی گردشگری شهری و روستایی در دوران پسا کرونا شناسایی شد؛ که از این ۳۲ شاخص، ۶ شاخص با گردشگری روستایی، ۶ اقدام با گردشگری شهری و ۲۰ شاخص با گردشگری هر دو مقصد شهری و روستایی مرتبط بوده اند. اثر ۲ شاخص نیز ناچیز توصیف شد. نتایج نشان داد: جبران خسارت گردشگری، پیشگیری و کنترل همه گیری ویروس کرونا، گردشگری هوشمند، معافیت مالیاتی و دادن یارانه، احیای بازار گردشگری، احداث مکان های با کیفیت گردشگری، ایمنی اقامت و پذیرایی، ارتقای امکانات بهداشتی، تضمین ایمنی گردشگری بین المللی، بازگرداندن اعتماد مسافران، ارائه اطلاعات واضح به مسافران، تقویت همکاری در داخل و بین کشورها، مهم ترین اقدامات احیا و بازیابی گردشگری شهری و روستایی هستند. از نتایج این پژوهش برای احیا و بازیابی گردشگری شهری و روستایی در دوران پسا کرونا در سایر نقاط کشور نیز می توان استفاده نمود.

استناد: زمانی، پارسا؛ صادقیها، مهدی؛ و هنرور، جمال الدین (۱۴۰۴). بررسی اقدامات بازیابی و احیای گردشگری شهری و روستایی در دوران پسا کرونا. تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۲۵ (۷۷)، ۴۴۶-۴۶۵.

<http://dx.doi.org/10.61186/jgs.25.77.13>

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه خوارزمی تهران.

مقدمه

بدون شک صنعت گردشگری به عنوان مهم ترین صنعت جهان، رشد سریعی در توسعه اقتصادی جهان داشته (توسیادی و همکاران^۱، ۲۰۱۸) که در نتیجه افزایش نرخ رشد سالانه در تولید ناخالص ملی در سطح جهان، صادرات، تجارت جهانی و خدمات، سهم گردشگران بین المللی در فعالیت اقتصادی جهان نیز به طور مداوم بالا رفته است (کیم میکی^۲، بریتو و کانینو، ۲۰۲۰). پیش بینی می شود گردشگری تا سال ۲۰۳۰ به بزرگ ترین صنعت دنیا بدل گردد (طولابی نژاد و همکاران، ۱۳۹۹: ۵۴). توسعه گردشگری می تواند تغییرات ساختاری زیادی بر شیوه زندگی جامعه میزبان، تغییرات در اقتصاد محلی، تغییرات اجتماعی، تغییرات فرهنگی و تغییرات محیطی داشته باشد (لی و همکاران^۳، ۲۰۱۰: ۱۹۰). این مطالب نشان دهند اهمیت گردشگری در اقتصادی جهانی و توسعه کشورها است. با این حال تحقیقات نشان می دهد که رویدادها و بحران ها تأثیرات متفاوتی بر گردشگری شهری و روستایی دارند (لزلی و بلک^۴، ۲۰۰۶). به طوری که در طی چند سال گذشته، گردشگری بیشتر مستعد بحران های اقتصادی است (مونتانی^۵، ۲۰۱۰). به خصوص زمانی که گردشگری در مواجهه با یک بیماری همه گیر جهانی (COVID-19) قرار گیرد (لی و همکاران^۶، ۲۰۲۱: ۷۳۴). همه گیری ویروس کرونا چالش های زیادی در همه ابعاد مختلف اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و روانی برای کشورهای سراسر جهان به همراه داشته است (طاهری نیا و حسنوند، ۱۳۹۹) که صنعت گردشگری نیز از آن بی نصیب نمانده است (راجرسون و راجرسون^۷، ۲۰۲۰: ۱۰۸۹). به طوری که محدودیت های سفر بر صنعت گردشگری تأثیرات منفی متفاوتی در پی داشت (ون و همکاران، ۲۰۲۰). از سویی دیگر، با توجه به نقش یکپارچه سفر و گردشگری در فعالیت های اقتصادی، اختلال در صنعت گردشگری به طور مستقیم و غیرمستقیم، به ویژه در اقتصادهای وابسته به گردشگری، سایر حوزه های اقتصادی نیز تحت تأثیر قرار داده است (سکارلت^۸، ۲۰۲۱: ۱۰). امروزه، دیگر هیچ کشوری از این بیماری در امان نیست؛ بسیاری از مردم در کشورهای مختلف در قرنطینه به سر می برند و محدودیت های اجتماعی و ارتباطی خاصی به فراخور وضعیت فرهنگی و اجتماعی کشورها در بسیاری از نقاط حاکم شده است (هدایت زاده و همکاران، ۱۳۹۹). اکثر محققان نیز اذعان داشته اند که COVID-19 تأثیر قابل توجهی بر بازار گردشگری داشته است که در صورت تداوم در آینده باعث کاهش فرصت های شغلی، تعطیلی کسب و کار گردشگری شده و اقتصاد این صنعت را به شدت تحت تأثیر قرار می دهد (نرولا^۹، ۲۰۲۰: ۳۰۷). به خصوص مشاغل در حوزه های حمل و نقل، گردشگری، پذیرایی، خرده فروشی و سرگرمی آسیب جدی دیده اند؛ و به تبع آن اقتصاد شهری و روستایی را نیز تحت تأثیر خود قرار داده است (اوزلی و ارون^{۱۰}، ۲۰۲۰). سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (۲۰۲۱) تخمین زده که اقتصاد بین المللی گردشگری به دلیل شیوع ویروس کرونا در سال ۲۰۲۰ بین ۶۰ تا ۸۰ درصد کاهش یافته است. از سویی دیگر، گسترش کرونا ویروس از طریق فاصله گذاری اجتماعی، ممنوعیت سفر و تحرک، قرنطینه اجتماعی، کمپین های در خانه ماندن، قرنطینه شخصی یا اجباری، محدود کردن ازدحام جمعیت و غیره سفرها، گردشگری و اوقات فراغت را متوقف کرده است (نولی و همکاران^{۱۱}، ۲۰۱۸: ۷۹). مطالعات در این زمینه نیز نشان داده که کووید-۱۹، تأثیرات بی سابقه تغییرات ساختاری و تحولی عمیق و بلندمدتی در گردشگری به عنوان فعالیت و صنعت اجتماعی-اقتصادی داشته باشد (سیگالا^{۱۲}، ۲۰۲۰: ۳۱۵)؛ و با شیوع کرونا، بسیاری از

1. Tusyadiah et al
2. Chim-Miki et al
3. Lee et al
4. Leslie & Black
5. Montanari
6. Li et al
7. Rogerson & Rogerson
8. Scarlett
9. Narula
10. Ozili and Arun
11. Novelli et al
12. Sigala

کشورها به دنبال این بودند تا با ایجاد قرنطینه همگانی از شیوع بیشتر آن در مناطق دیگر جلوگیری نمایند؛ بنابراین این بیماری باعث شده است تا تأثیر مخربی بر صنعت گردشگری داشته باشد (مک کارتی^{۱۳}، ۲۰۲۰).

البته برخی محققان نیز ویروس کرونا را فرصتی برای توسعه و تحول صنعت گردشگری و گردشگری شهری و روستایی دانستند. به عنوان مثال نیویادومسکی^{۱۴} (۲۰۲۰) رکود همه گیر گردشگری را به عنوان فرصتی برای شروع مجدد، از بین بردن آسیب های توسعه گردشگری، مانند بهره برداری اقتصادی و ازدحام بیش از حد گردشگران در نظر گرفتند. برودر (۲۰۲۰) معتقد است از آنجایی که بیماری همه گیر تقاضا و عرضه گردشگری را تغییر داده است، مسیر جدیدی را برای دگرگونی صنعت گردشگری در سطح نهادی فراهم می کند (برودر، ۲۰۲۰: ۴۸۶). برخی محققان مانند لووینو^{۱۵} (۲۰۱۹) معتقدند که با گذشت زمان و دوران پسا کرونا، تاب آوری گردشگری شهری و روستایی و انجام اقدامات باز یابی و سازگاری موضوعی است که نیاز به توجه بیشتر دارد (لووینو، ۲۰۱۹). فارمکی^{۱۶} (۲۰۲۱) فراموشی گردشگران پس از بحران را از منظر دانش بحران گردشگری و استراتژی های مدیریت بحران را مورد بحث قرار دادند و انجام اقدامات باز یابی و مدیریت آن را ضروری دانستند (فارمکی، ۲۰۲۱: ۱۰۸). این موضوع به ویژه در دوره های اوج گردشگری نیازمند توجه دارد. جایی که فعالیت اقتصادی ممکن است به تحریک اقتصاد کمک کند ضروری می باشد (لی و همکاران، ۲۰۲۱: ۷۱۸). برخی محققان مانند لی و همکاران (۲۰۲۱) معتقدند که تغییرات ناشی از COVID-19 و توسعه گردشگری شهری و روستایی هماهنگ نیستند؛ بنابراین، ضروری است که توسعه گردشگری شهری و روستایی جدا از تحقیقات عمومی گردشگری مورد بحث و بررسی قرار گیرد.

در ایران و در پی بحران همه گیری و دنیاگیری بیماری کرونا ویروس در نقاط مختلف جهان، دنیاگیری کرونا ویروس در ایران به صورت رسمی در ۳۰ بهمن ۱۳۹۸ تأیید شد (طاهری نیا و حسنوند، ۱۳۹۹: ۴۵). اولین موارد ابتلا به ویروس کرونا در ایران به طور رسمی در ۱۹ فوریه در قم اعلام شد و در مقطع اوج همه گیری بیماری، نظام سلامت به اشتباه آن را آنفلوانزا تشخیص داده و دیر متوجه ورود بیماری می شود (عزیزی آرام و بشرپور، ۱۳۹۹). به دنبال گسترش این ویروس در قم، سایر استان های کشور نیز درگیر اثرات و پیامدهای اقتصادی، اجتماعی این ویروس، مانند درآمد، اشتغال و ناپایداری معیشت و گردشگری شدند. با گسترش آن مناطق شهری و روستایی کشور نیز از این امر مستثنی نبوده و درگیر ویروس کرونا شدند. به طوری که با گسترش کرونا ویروس در مناطق شهری و روستایی کشور، اقتصاد گردشگری نیز همانند سایر بخش های کشور نیز مختل شد. چرا که صنعت گردشگری یکی از پرمخاطره ترین صنایع با بحران ها محسوب می شود و بحران کرونا باعث تعطیلی بیشتر کسب و کارهای صنعت گردشگری شده است. برای کاهش اثرات کرونا بر صنعت گردشگری چه در دوران کرونا و چه دوران پسا کرونا لازم است که اقدامات باز یابی و بهینه سازی صنعت گردشگری شناسایی و به کار گرفته شود؛ بنابراین در این مطالعه به بررسی اقدامات باز یابی و تجدید حیات گردشگری شهری و روستایی در دوران پسا کرونا پرداخته شد. سؤالات اصلی و مهم این پژوهش به شرح زیر است:

الف) مهم ترین اقدامات باز یابی و احیای گردشگری در دوران پسا کرونا کدامند؟

ب) چه تفاوتی بین مقاصد گردشگری شهری و روستایی از نظر اقدامات باز یابی و احیای گردشگری وجود دارد؟

پیشینه پژوهش

در زمینه اقدامات باز یابی گردشگری شهری و روستایی در دوران پسا کرونا در خارج از کشور مطالعاتی صورت گرفته است که در ادامه به برخی از آن ها اشاره شده است. با این حال در داخل کشور تاکنون مطالعه ای در زمینه اقدامات باز یابی گردشگری در دوران پسا کرونا انجام نشده است. ریچی و جیانگ^{۱۷} (۲۰۱۹) در مطالعه خود مدیریت بحران و بلایای گردشگری در دوران پسا کرونا را مورد بررسی قرار دادند و سه دسته، بازسازی زیرساخت ها، حمایت مالی و توجه به منابع انسانی برای

13. McCarthy

14. Niewiadomski

15. Iovino

16. Farmaki

17. Ritchie & Jiang

کسب و کارهای گردشگری و فعالیت‌های تبلیغاتی و بازاریابی را اقداماتی مهم برای بهبود گردشگری در دوران و یا بعد از بحران کرونا معرفی کردند. گوزی^{۱۸} و همکاران (۲۰۲۰) در مطالعه خود اقدامات مرتبط با بازاریابی سیستم‌ها در دوران پسا کرونا را مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که از آنجایی که گزارش‌های خبری نقش مهمی در انتقال اطلاعات در طول بحران ایفا می‌کنند، گزارشی از رویدادهای خاص در زمان ارائه می‌دهند و دیدگاه‌های متفاوت ذینفعان را منعکس می‌کنند این ابزار به عنوان یک اقدام مهم برای بازاریابی سیستم در زمان کرونا است. لذا مشخص شده است که رسانه‌ها طیف گسترده‌ای از پوشش و اختیار دارند و منبع مهمی از اطلاعات را برای مردم در طول بحران‌هایی مانند همه‌گیری فراهم می‌کنند. وستکات و وانگ^{۱۹} (۲۰۲۰) اقدامات مقابله با کرونا را مورد بررسی قرار دادند و اظهار کردند که با توجه به اینکه چین در آغاز به شدت تحت تأثیر این بیماری همه‌گیر بوده است، شواهدی نیز وجود دارد که نشان می‌دهد چین شیوع بیماری را با موفقیت کنترل کرده است. مطالعه اقدامات متقابل و روندهای مرتبط با تجربه چین ممکن است به ذینفعان مختلف در جهت بازاریابی سیستم گردشگری کمک کند. چیر^{۲۰} (۲۰۲۰) در مطالعه خود شکوفایی انسانی و تحویل گردشگری در دوران پسا کرونا را مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که هنگام مواجهه صنعت گردشگری با حوادث مهم بهداشت عمومی مانند سندرم حاد تنفسی^{۲۱}، آنفولانزای خوک^{۲۲} و اکنون COVID-19، گردشگری را ملزم به واکنش و سازگاری با آن‌ها کرده است. لذا مطالعه ادبیات گردشگری مرتبط با بحران‌های بهداشتی گذاشته ممکن است بینشی در مورد اقدامات و فرآیندهایی ارائه دهد که تأثیر اقتصادی و اجتماعی این بحران‌های بهداشتی را کاهش دهد. مینگ و ژائو^{۲۳} (۲۰۲۰) در مطالعه‌ای تأثیر اپیدمی کروناویروس جدید بر صنعت گردشگری چین و اقدامات متقابل آن را مورد بررسی قرار دادند. آن‌ها همکاری بنگاه‌ها، کاهش و معافیت‌های مالیاتی، یارانه‌ها و سایر ابزارها برای رفع نگرانی بنگاه‌های فرهنگی و گردشگری و سیاست‌های کمک مالی برای احیای منظم بازار گردشگری مؤثرترین اقدامات و ابزار برای بازاریابی صنعت گردشگری در زمان کرونا و برای بهبودی پس از بحران هستند. لی و همکاران (۲۰۲۱) در مطالعه‌ای با استفاده از تحلیل محتوای کمی اقدامات بازاریابی و توسعه گردشگری در دوران کرونا در چین را مورد بررسی قرار دادند و نشان دادند که ارتباطات بحران، از سرگیری بازاریابی و همکاری ذینفعان، سه استراتژی کلیدی برای بهبود گردشگری در دوران کرونا و پسا کرونا هستند. البته برخی محققان مانند هوگو^{۲۴} و همکاران (۲۰۲۰) نشان دادند که هر کشور به‌طور متفاوتی تحت تأثیر COVID-19 قرار گرفته است و درجه بهبودی یا مهار آن نیز متفاوت است و با توجه به این اثرات، میزان اثرات کرونا ویروس بر گردشگری بسته به کشورها و مناطق شهری یا روستایی ممکن است شاهد تغییرات متفاوتی باشند. لذا اقدامات بازاریابی سیستم گردشگری در دوران پسا کرونا نیز ممکن است متفاوت و مختلف باشد. مطالعات دیگری مانند مطالعه لی و همکاران (۲۰۲۱) تأثیر ذینفعان مختلف را بر روند توسعه همه‌گیری ثبت کرده‌اند و نشان دادند که برای بازاریابی گردشگری در دوران پسا کرونا شناسایی و ردیابی تأثیر آن بر صنعت گردشگری بسیار مهم است. آن‌ها اظهار داشتند که تأثیر کرونا بر صنعت گردشگری شهری و روستایی باید جداگانه مورد بررسی قرار گیرد. سؤال کلیدی این است که چگونه می‌توان سفر و گردشگری را انجام داد و همچنان کنترل بیماری همه‌گیر را حفظ کرد؟ در این زمینه اقدامات مختلفی در مراحل بحرانی در طول و بعد از همه‌گیری ویروس کرونا قابل بررسی هستند که بر بهبود و توسعه گردشگری تأثیر خواهد گذاشت. به عنوان مثال، سیگالا^{۲۵} (۲۰۲۰) اثرات سه مرحله مدیریت بحران COVID-19 (پاسخ، بازاریابی و راه‌اندازی مجدد) را از اقدامات بازاریابی گردشگری سه ذینفع اصلی گردشگری (راهنمایان تور، مقاصد و تصمیم‌گیرندگان) تشریح کرده است. لی و همکاران (۲۰۲۱) نشان داده که ارتباطات بحران، از سرگیری بازاریابی و همکاری ذینفعان، سه استراتژی کلیدی برای بهبود گردشگری در دوران کرونا و پسا کرونا

18. Gozzi

19. Westcott and Wang

20. Cheer

21. SARS

22. H¹N¹

23. Ming & Zhao

24. Hoque

25. Sigala

هستند. سازمان گردشگری جهانی^{۲۶} (۲۰۲۰) درک زمان‌های کلیدی (به‌ویژه تعطیلات گردشگری) و اقدامات حیاتی انجام شده توسط ذینفعان مختلف که به غنی‌سازی و گسترش تئوری مدیریت بحران گردشگری و ارائه مشاوره برای مدیران و سرمایه‌گذاران در سطح جهانی کمک خواهد کرد را از اقدامات باز یابی گردشگری در دوران کرونا معرفی کرد و این اقدامات را مؤثرترین اقدامات و ابزار برای باز یابی صنعت گردشگری در زمان کرونا و برای بهبودی پس از بحران هستند.

هنگام مواجهه با حوادث و بحران COVID-19، گردشگری ملزم به واکنش و سازگاری با این بحران است و مکانیسم‌ها و فرآیندهایی را باید ارائه داد تا تأثیر اقتصادی و اجتماعی این بحران را کاهش دهد (Li et al, 2021). علاوه بر این ردی^{۲۷} و همکاران (۲۰۲۰) به یک شکاف در چارچوب نظری بازسازی گردشگری پرداختند و اقدامات باز یابی گردشگری را راه حل آن معرفی کرد. ژانگ^{۲۸} (۲۰۲۰) از تعطیلات متعدد برای برگزاری جشنواره‌ها به عنوان یک گره زمانی برای محاسبه رقابت-پذیری گردشگری روستایی به عنوان یک اقدام باز یابی گردشگری یاد کرد.

یانگ^{۲۹} و همکاران (۲۰۲۰) تأثیر COVID-19 بر صنعت گردشگری را با ایجاد مدل تعادل عمومی تصادفی پویا ارزیابی کرد و دانش بحران گردشگری و استراتژی‌های مدیریت بحران را اقدام مناسب در این خصوص معرفی کرد. همچنین محققان دیگری در مورد مدل توسعه گردشگری در طول همه‌گیری ویروس کرونا جهان اندیشی کرده‌اند و بر این باورند که کرونا از طریق بالا بردن سطح فنی گردشگری، محبوبیت و نفوذ هوش مصنوعی و گردشگری مجازی را رونق بخشیده است (نانی و الکیناکو، ۲۰۲۰) و فرصت‌های جدیدی برای توسعه پایدار فراهم می‌کند (اورینگام و کسگن، ۲۰۲۰). مطالعات محدودی در ادبیات همه‌گیری ویروس کرونا نیز مختص گردشگری شهری یا روستایی وجود دارد که برخی از محققان پیشنهاد کرده‌اند که انطباق با گردشگری (همانند با انطباق با تغییرات آب و هوایی) در دوران کووید-۱۹ مشوق‌های جدیدی برای احیای گردشگری شهری فراهم کرده است (جیریکا و همکاران، ۲۰۲۰). همچنین برخی محققان اذعان دارند که تأثیر عادی‌سازی همه‌گیری ویروس کرونا بر سیستم گردشگری ممکن است پیامدهای احیا کننده‌ای برای کشاورزی و تحول گردشگری داشته باشد (آلجویس، ۲۰۲۰). ژو و دنگ (۲۰۲۰) از "تغییرات روزانه در طول تعطیلات" به عنوان یک مقیاس زمانی برای کشف الگوهای جریان توریستی استفاده کردند و از تعطیلات به عنوان گره زمانی حیاتی برای تجزیه و تحلیل نگرش‌ها و اقدامات انجام شده توسط ذینفعان گردشگری استفاده کردند (ژو و دنگ، ۲۰۲۰، ۳۰). ون و همکاران (۲۰۲۰) تأثیر COVID-19 بر الگوهای مصرف گردشگران چینی، از جمله محبوبیت گردشگری لوکس، گردشگری سلامت و توسعه بازارهای گردشگری جدید مانند گردشگری کند و گردشگری هوشمند را پیش‌بینی کردند (ون و همکاران، ۲۰۲۰)؛ بنابراین می‌توان گفت که اقدامات مختلفی برای باز یابی و احیای گردشگری در زمان و یا دوران پساکرونا وجود دارد که لازم است شناسایی و مورد تحلیل قرار گیرند. لذا این مقاله با هدف بررسی اقدامات باز یابی و احیای گردشگری شهری و روستایی در دوران پساکرونا پرداخته است. در شکل (۱) مدل مفهومی اقدامات احیای گردشگری در دوران پسا کرونا ارائه گردیده است.

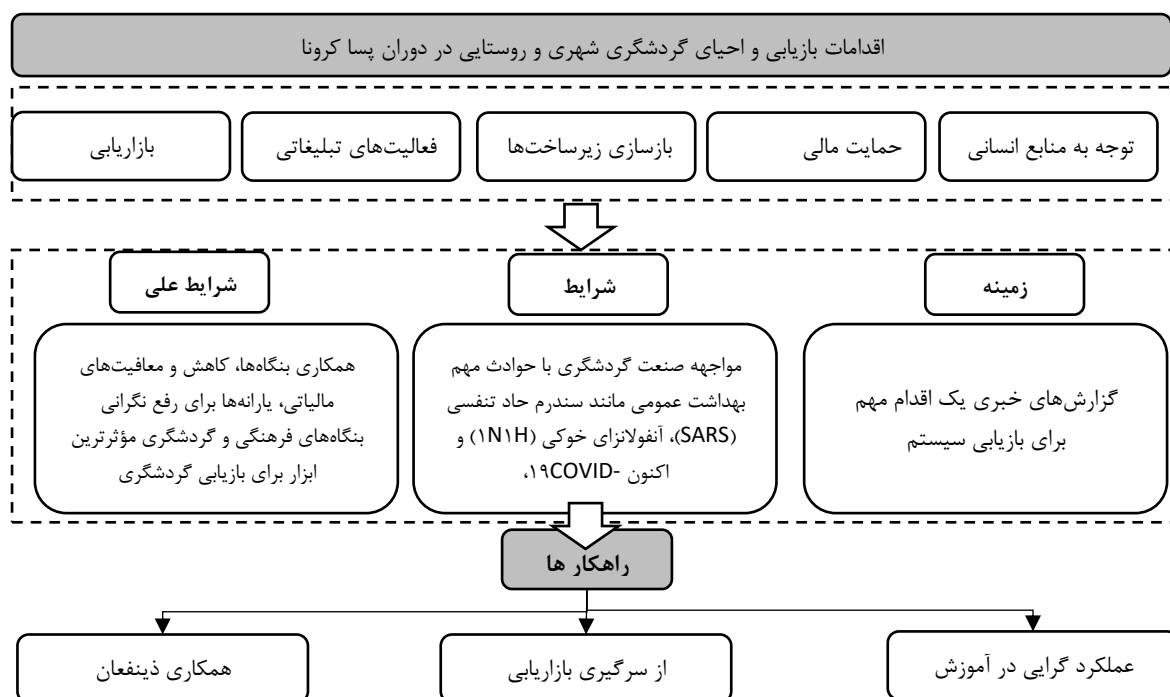
26. World Tourism Organization (UNWTO)

27. Reddy

28. Zhang

29. Yang

30. Zhu & Deng

شکل (۱). مدل مفهومی

روش‌شناسی

تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی و روش انجام آن ترکیبی (کیفی و کمی) می‌باشد. به این دلیل روش مورد استفاده ترکیبی است که اولاً از ابزار تحقیقات کیفی مانند مصاحبه عمقی با کارشناسان به منظور شناسایی اقدامات باز یابی و احیای گردشگری شهری و روستایی در دوران پسا کرونا بهره گرفته شد. دوماً برای رتبه‌بندی و اهمیت اقدامات باز یابی و احیای گردشگری از روش کمی و مدل رادار بهره گرفته شد. لذا برای جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها از هر دو روش کیفی و کمی استفاده شد. مطالعات نظری از طریق روش اسنادی جمع‌آوری شد. جامعه آماری شامل خبرگان و متخصصان حوزه گردشگری در رشته‌های علوم جغرافیایی، اقتصاد/مدیریت، متخصصان گردشگری و کارشناس میراث فرهنگی در کشور می‌باشد. روش نمونه‌گیری پژوهش حاضر از نوع غیر احتمالی به صورت نمونه‌گیری هدفمند بود که تا مرحله اشباع (کفایت) نظری پیش رفت و در مجموع ۵۰ مصاحبه عمیق صورت گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و شناسایی اقدامات باز یابی و احیای گردشگری شهری و روستایی از روش کیفی گراند تئوری که یک روش تحقیق کیفی-اکتشافی است و با استفاده از روش استراس و کوربین و هم‌زمان با جمع‌آوری داده‌ها صورت گرفت. بعد از شناسایی اقدامات باز یابی و احیای گردشگری با استفاده از نظر کارشناسان این اقدامات اولویت‌بندی شد و نمودار رادار آن ترسیم شد.

پژوهشگران کیفی، هنگامی که از روایی پژوهش صحبت می‌کنند معمولاً به تعبیرهایی چون «باورپذیری»، «قابل دفاع» و «مانند دار» بودن اشاره می‌کنند (فقیهی و علیزاده، ۱۳۸۴). با پذیرش این معیار به عنوان شاخص‌های پژوهش کیفی، این پژوهش به دلیل نقل داده‌ها از منابع معتبر در ادبیات تحقیق و ارتباط مستقیم با نمونه‌های آماری (مصاحبه‌شوندگان) مورد مطالعه و انتقال نتایج مصاحبه‌ها بر اساس نظر مصاحبه‌شوندگان هر سه شاخص «باورپذیری»، «قابل دفاع» و «مانند دار» بودن را دارا بوده است.

همچنین با توجه به اینکه در نظریه مبنایی، اثبات پذیری بخشی از فرایند است و در این راستا توصیه‌ها وجود دارد: الف- حساسیت نظری که پژوهشگر را قادر می‌سازد تا نظریه‌ای را ارائه دهد که از نظر مفهومی غنی و از انسجام مناسبی برخوردار باشد (استراس و کوربین، ۱۳۸۵). ب- متناسب بودن که باید از نمونه‌هایی استفاده کرد که بهترین دانش را در مورد موضوع دارا هستند. ج- گردآوری و تحلیل هم‌زمان داده‌ها و اطلاعات، تعامل متقابل را بین آنچه که دانسته می‌شود و آنچه باید

دانسته شود شکل می‌دهد (دانایی‌فرد، ۱۳۸۴). در همین راستا و بر اساس موارد صورت پذیرفته فوق و تأیید آن‌ها توسط مصاحبه‌شوندگان می‌توان گفت که تحقیق صورت گرفته دارای پایایی و روایی لازم است.

نتایج و بحث

بررسی توزیع فراوانی ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای پاسخگویان نشان می‌دهد که بیشترین فراوانی گروه سنی مربوط به گروه سنی ۴۰ تا ۴۹ سال با ۵۹ درصد بوده است. از نظر جنسیت، ۸۲ درصد پاسخگویان مرد و مابقی زن بوده‌اند. از نظر تحصیلات ۶۴ درصد دارای مدرک دکترا یا دانشجوی دکترا بوده‌اند. از نظر تأهل ۸۶ درصد پاسخگویان متأهل بوده‌اند. از نظر شغل ۷۶ درصد از پاسخگویان از جزء اساتید دانشگاه‌ها و یا مدرس دانشگاه‌های مختلف بوده‌اند (جدول (۱)).

جدول (۱). توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه یا جمعیت هدف (N=۵۰)

مشخصات	بیشترین پاسخگو	تعداد پاسخگو	درصد
سن	۴۰ تا ۴۹	۲۹	۵۹٪
جنس	مرد	۴۱	۸۲٪
تحصیلات	دکترا یا دانشجوی دکترا	۳۲	۶۴٪
تأهل	متأهل	۴۳	۸۶٪
شغل	مدرس یا استاد دانشگاه	۳۸	۷۶٪

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

اقدامات بازیابی و احیای گردشگری در دوران پسا کرونا

همان‌طوری که در روش تحقیق توضیح داده شد برای شناسایی اقدامات بازیابی و احیای گردشگری به صورت کلی در دوران پسا کرونا از روش کیفی و تجزیه و تحلیل داده‌ها با روش استراس و کوربین و هم‌زمان با جمع‌آوری داده‌ها صورت گرفت. در این روش داده‌های کیفی به دست آمده از مصاحبه‌ها مورد تحلیل قرار گرفت. برای این منظور بعد از جمع‌آوری اطلاعات، اقدام به کدگذاری داده‌ها شده و جهت کدگذاری اطلاعات، از کدگذاری باز و محوری استفاده شده است. کدگذاری باز مصاحبه‌ها به شناسایی ۳۴ مفهوم کلی منجر شد و کدگذاری محوری در قالب ۳۴ مقوله و اقدام احیای گردشگری در دوران پسا کرونا صورت گرفت.

بر این اساس و با توجه روش مورد بحث می‌توان اطلاعات شناسایی شده و کدگذاری اطلاعات به دست آمده را بر اساس مضامین، مقوله‌ها و مفاهیم زیر تحلیل و ارائه نمود.

❖ مضمون اصلی (۱- اقدامات بازیابی و احیای گردشگری در دوران پسا کرونا)

❖ مقوله/ شاخص (شامل ۳۴ مقوله/ و اقدامات ارائه شده)

❖ مفاهیم (شامل ۳۴ مفهوم کلی ارائه شده).

به صورت کلی همه مضامین، مقولات و مفاهیم به صورت کامل و بر اساس مصاحبه‌های عمقی صورت گرفته با ۵۰ کارشناس و متخصص در سراسر کشور در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول (۲). فرایند مضامین و مفهوم سازی اقدامات بازیابی و احیای گردشگری

مضمون	مقوله/ اقدامات	مفاهیم
برگزاری جشنواره‌های گردشگری	برگزاری جشنواره‌های کوچک گردشگری در تعطیلات تأثیر بیشتری بر بازار گردشگری داشته و به بازیابی بیشتر آن کمک می‌کند	مفاهیم
توسعه بوم گردی	بهبود بوم گردی و گردشگری روستایی به دلیل دوری از آلودگی و ویروسی	مفاهیم
جبران خسارت	جبران خسارت بنگاه‌ها و شرکت‌های فرهنگی و گردشگری	مفاهیم

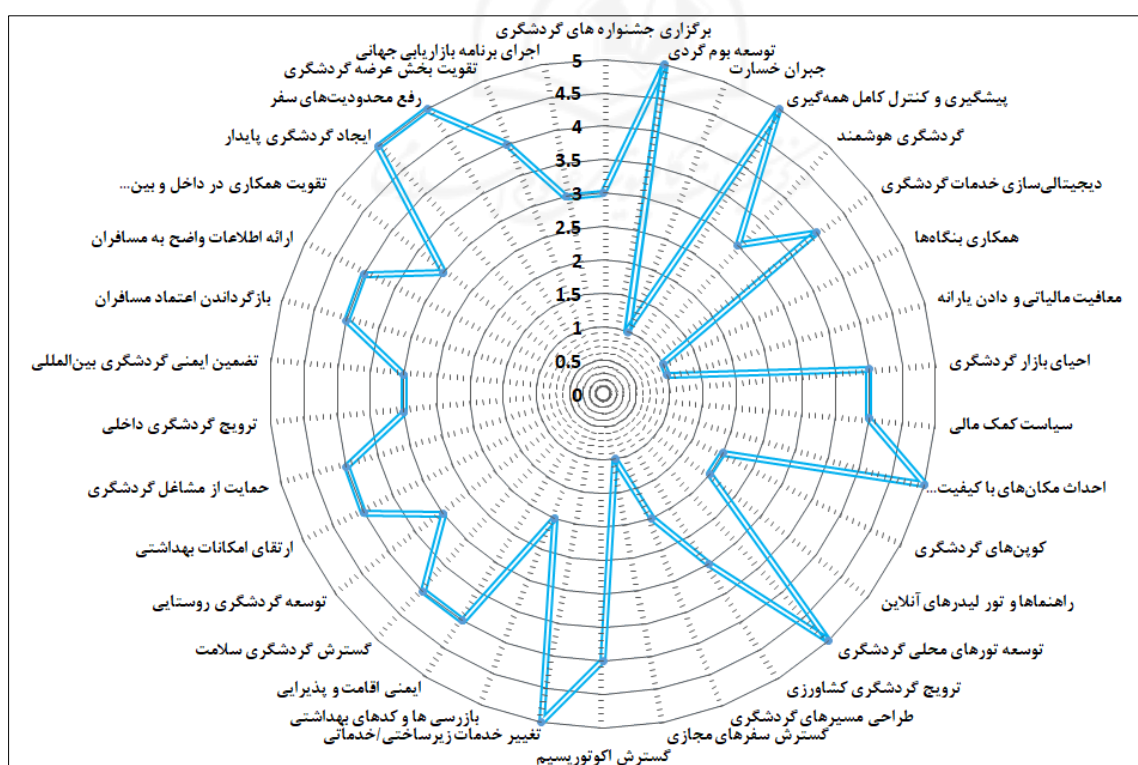
پیشگیری و کنترل کامل همه‌گیری	پیشگیری و کنترل کامل همه‌گیری ویروس کرونا از اقدامات مؤثر برای از سرگیری فعالیت‌های گردشگری
گردشگری هوشمند	بازدید گردشگران با استفاده از ابزار دیجیتالی و الکترونیکی
دیجیتالی‌سازی خدمات گردشگری	دیجیتالی‌سازی خدمات گردشگری، از جمله استفاده بیشتر از اتوماسیون، پرداخت‌ها و خدمات بدون تماس، تجربیات مجازی، ارائه اطلاعات در زمان واقعی و با سرعت
همکاری بنگاه‌ها	افزایش همکاری‌های بنگاه‌های گردشگری در رونق گردشگری
معافیت مالیاتی و دادن یارانه	کاهش معافیت‌های مالیاتی، یارانه‌ها برای رفع نگرانی بنگاه‌های فرهنگی و گردشگری
احیای بازار گردشگری	ایجاد انگیزه برای احیای منظم بازار گردشگری توسط دولت
سیاست کمک مالی	سیاست‌های کمک مالی مؤثرترین ابزار برای صنعت گردشگری و اقدامی برای بهبودی پس از بحران کرونا است
احداث مکان‌های با کیفیت گردشگری	بهبود ساخت‌وساز زیرساخت‌ها و کیفیت خدمات یکی از الزامات ارتقای گردشگری روستایی است
کوپن‌های گردشگری	صدور کوپن‌های مسافرتی به گردشگران داخلی
راهنماها و تور لیدرهای آنلاین	افزایش تعداد رهنماها و توسعه شغل تور لیدرها
توسعه تورهای محلی گردشگری	ترویج تورهای گردشگری برای احیاء و ارتقاء سطح گردشگری و تفریح
ترویج گردشگری کشاورزی	ترویج گردشگری کشاورزی و معرفی اقدامات تشویقی آن مانند تخفیف بلیط و تبلیغات
طراحی مسیرهای گردشگری	طراحی مسیرهای زیبای خودرویی برای جذب عموم گردشگران
گسترش سفرهای مجازی	حمایت و گسترش سفرهای مجازی از مکان‌های دیدنی
گسترش اکوتوریسم	گسترش اکوتوریسم و گردشگری طبیعی که ارتباط کمتری با گسترش ویروس کرونا دارد
تغییر خدمات زیرساختی/خدماتی	حمایت و حفاظت از زیرساخت‌ها و دارایی‌های اصلی گردشگری
بازرسی‌ها و کدهای بهداشتی	حمایت از بازرسی‌های بهداشتی و کدهای بهداشتی ابزاری برای جلوگیری از انتشار ویروس کرونا و زمینه مناسبی برای از سرگیری گردشگری فراهم می‌کند
ایمنی اقامت و پذیرایی	ایمنی در بخش اقامت و پذیرایی یک عامل توسعه مهم در آینده خواهد بود
گسترش گردشگری سلامت	ترویج و گسترش گردشگری سلامت با توجه به نیازهای جامعه
توسعه گردشگری روستایی	توسعه گردشگری روستایی و مناظر طبیعی می‌تواند گسترش ویروس کرونا را کاهش دهد
ارتقای امکانات بهداشتی	ارتقای امکانات بهداشتی در مقاصد گردشگری
حمایت از مشاغل گردشگری	حمایت از مشاغل گردشگری برای سازگاری و بقای گردشگری
ترویج گردشگری داخلی	گردشگری داخلی سودمند است، زیرا مردم ترجیح می‌دهند در محلی بمانند و از مقاصد داخل کشور خود بازدید کنند
تضمین ایمنی گردشگری بین‌المللی	حمایت از بازگشت ایمن گردشگران و گردشگری بین‌المللی
بازگرداندن اعتماد مسافران	اعتماد مسافران به‌شدت تحت تأثیر بحران کرونا قرار گرفته است. بازگرداندن اعتماد مسافران منجر به افزایش تقاضا و مصرف گردشگری می‌شود
ارائه اطلاعات واضح به مسافران	ارائه اطلاعات واضح به مسافران و مشاغل و محدود کردن عدم اطمینان (تا حد امکان)
تقویت همکاری بین کشورها	تقویت همکاری در داخل و بین کشورها برای بازیابی و احیای گردشگری
ایجاد گردشگری پایدار	ایجاد گردشگری پایدارتر و انعطاف‌پذیرتر در جهت بازیابی و احیای آن
رفع محدودیت‌های سفر	رفع محدودیت‌های سفر و مسافرت

تقویت بخش عرضه گردشگری	تقویت بخش عرضه از طریق بسیج منابع و تسهیل سرمایه‌گذاری
اجرای برنامه بازاریابی جهانی	اجرای یک برنامه بازاریابی جهانی برای افزایش مجدد تقاضای بین‌المللی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

همچنین بر اساس میزان اهمیت اقدامات بازیابی و احیای گردشگری با استفاده از مدل رادار، اهمیت و اولویت‌بندی آن‌ها ارائه شد (شکل ۲). جهت رتبه‌بندی و تعیین اهمیت اقدامات بازیابی و احیای گردشگری از کارشناسان مورد مصاحبه خواسته شد که بر اساس درجه اهمیت به هر یک از اقدامات بازیابی و احیای گردشگری عددی (امتیازی) بین ۱ تا ۵ به آن‌ها داد شده و بر اساس نظرات ۵۰ کارشناس موردبررسی که به هر اقدام امتیاز داده بودند میانگین گرفته شد و امتیاز هر کدام از آن‌ها در قالب مدار رادار برای بررسی اهمیت آن‌ها مورد تحلیل قرار گرفت.

با توجه به شکل (۲)، بررسی اهمیت اقدامات بازیابی و احیای گردشگری در دوران پساکرونا نشان داد که رفع محدودیت‌های سفر، پیشگیری و کنترل کامل همه‌گیری، احداث مکان‌های با کیفیت گردشگری، توسعه تورهای سفر، گردشگری، توسعه بوم گردی، تغییر خدمات زیرساختی/خدماتی، ایجاد گردشگری پایدار، دیجیتال‌سازی خدمات گردشگری، احیای بازار گردشگری، سیاست کمک مالی، گسترش اکوتوریسم، ایمنی اقامت و پذیرایی، گسترش گردشگری سلامت، ارتقای امکانات بهداشتی، حمایت از مشاغل گردشگری، بازگرداندن اعتماد مسافران، ارائه اطلاعات واضح به مسافران و تقویت بخش عرضه گردشگری مهم‌ترین اقدامات بازیابی و احیای گردشگری در دوران پساکرونا با توجه به نظر کارشناسان و خبرگان مورد مطالعه بوده‌اند. با توجه به این تفاسیر سؤال اول پژوهش مبنی بر شناسایی مهم‌ترین اقدامات بازیابی و احیای گردشگری در دوران پساکرونا پاسخ داده شد (شکل ۲).

شکل (۲). نمودار رادار اهمیت اقدامات بازیابی و احیای گردشگری پساکرونا (۳۳ شاخص)، یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

اقدامات بازیابی و احیای گردشگری شهری و گردشگری روستایی

در روش تحقیق توضیح داده شد که برای پاسخگویی به سؤال دوم پژوهش و در راستای شناسایی اقدامات بازیابی و احیای گردشگری شهری و گردشگری روستایی به صورت جداگانه نیز از روش مصاحبه اکتشافی با کارشناسان مورد مطالعه استفاده شد و مهم ترین اقدامات بازیابی و احیای گردشگری شهری و گردشگری روستایی شناسایی و تجزیه و تحلیل گردید. این اقدامات در جدول (۳) آورده شد و اقدامات بازیابی و احیای گردشگری شهری و گردشگری روستایی در سه دسته (X = تأثیر کم؛ $*$ = تأثیر زیاد؛ و O = تأثیر خنثی) ارائه شد. در واقع بر اساس این دسته بندی ها مشخص می شود که کدام اقدامات در گردشگری روستایی با اهمیت تر است و کدام اقدامات ارتباط بیشتری با بازیابی گردشگری شهر دارند.

بررسی ها نتایج مصاحبه ها در مورد اقدامات بازیابی و احیای گردشگری روستایی نشان داد که در مناطق روستایی با توجه به خصوصیات و ویژگی های خاص خود و همچنین ویژگی های محیطی جوامع روستایی که با طبیعت ارتباط بیشتری دارند، اقداماتی نیز بازیابی و احیای گردشگری روستایی اثرات بیشتری داشته اند که با این ویژگی ها ارتباط نزدیک دارند. نتایج مصاحبه ها با کارشناسان مورد مطالعه نشان داد که برای بازیابی و احیای گردشگری روستایی اقداماتی چون (۱) برگزاری جشنواره های کوچک گردشگری، (۲) توسعه بوم گردی، (۳) توسعه تورهای محلی گردشگری، (۴) ترویج گردشگری کشاورزی، (۵) گسترش اکوتوریسم و (۶) توسعه گردشگری روستایی که همه از اقدامات مرتبط با ویژگی ها و خصوصیات جوامع روستایی هستند، با بازیابی و احیای گردشگری روستایی ارتباط بیشتری دارند، نقش بیشتری نیز در توسعه گردشگری روستایی دارند و توجه و تأکید بر این اقدامات در دوران پساکرونا برای توسعه و رونق گردشگری روستایی ضروری است.

بررسی ها نتایج مصاحبه ها در مورد اقدامات بازیابی و احیای گردشگری شهری نشان داد که برای احیا و بازیابی گردشگری شهری اقداماتی که با ویژگی های شهری نزدیکی بیشتری دارند می تواند به احیا و توسعه گردشگری شهری کمک کنند. نتایج مصاحبه ها نشان داد که اقداماتی چون (۱) دیجیتال سازی خدمات گردشگری، (۲) رفع محدودیت های سفر، (۳) گسترش گردشگری سلامت، (۴) همکاری بنگاه های گردشگری، (۵) گسترش راهنماها و تور لیدرهای آنلاین و (۶) گسترش سفرهای مجازی با توجه به اینکه با ویژگی های گردشگری شهری نزدیک تر هستند و ارتباط بیشتری با گردشگری شهری دارند، نقش بیشتری نیز در احیا و توسعه گردشگری شهری دارند و توجه و تأکید بر این اقدامات برای توسعه گردشگر شهری اهمیت بیشتری دارد.

با توجه به جدول (۳) علاوه بر اقداماتی که به تفکیک برای افزایش بازیابی و احیای گردشگری شهری و روستایی ذکر شد، برخی اقدامات مشترکی نیز وجود داشتند که توجه به آنها می تواند به احیای گردشگری در هر دو نوع مقاصد گردشگری شهری و گردشگری روستایی کشور کمک کند. در جدول مصاحبه ها از این اقدامات به عنوان اقدامات مشترک یاد شده است. مهم ترین اقدامات مشترکی برای بازیابی گردشگری شهری و روستایی عبارتند از جبران خسارت گردشگری، پیشگیری و کنترل کامل همه گیری ویروس کرونا، گردشگری هوشمند، معافیت مالیاتی و دادن یارانه، احیای بازار گردشگری، سیاست کمک مالی، احداث مکان های با کیفیت گردشگری، طراحی مسیرهای گردشگری، تغییر خدمات زیرساختی/خدماتی، ایمنی اقامت و پذیرایی، ارتقای امکانات بهداشتی، حمایت از مشاغل گردشگری، ترویج گردشگری داخلی، تضمین ایمنی گردشگری بین المللی، بازگرداندن اعتماد مسافران، ارائه اطلاعات واضح به مسافران، تقویت همکاری در داخل و بین کشورها، ایجاد گردشگری پایدار و تقویت بخش عرضه گردشگری. این اقدامات هم با ویژگی های گردشگری شهری و هم با ویژگی های گردشگری روستایی ارتباط نزدیکی دارند و توجه به این شاخص ها برای هر دو گروه گردشگری روستایی و شهری مورد نیاز هستند. البته طبق مصاحبه ها و نظر کارشناسان برخی اقدامات نیز نقش چندانی در توسعه گردشگری ندارند که در جدول (۳) با علامت X مشخص شده اند؛ بنابراین می توان گفت که از بین ۳۴ اقدام مورد بررسی پژوهش، ۳۲ اقدام بر احیا و بازیابی گردشگری اثرگذار بوده اند که از این ۳۲ شاخص، ۶ شاخص با گردشگری روستایی، ۶ اقدام با گردشگری شهری و ۲۰ شاخص با گردشگری هر دو مقصد شهری و روستایی مرتبط بوده اند. دو شاخص نیز ارتباط و اثر ناچیزی بر احیا و بازیابی گردشگری شهری و روستایی در دوران پساکرونا داشته اند. لذا با توجه به این تفاسیر، سؤال دوم پژوهش مبنی شناسایی اقدامات احیا و بازیابی گردشگری بر اساس مقاصد گردشگری شهری و روستایی پاسخ داده شد.

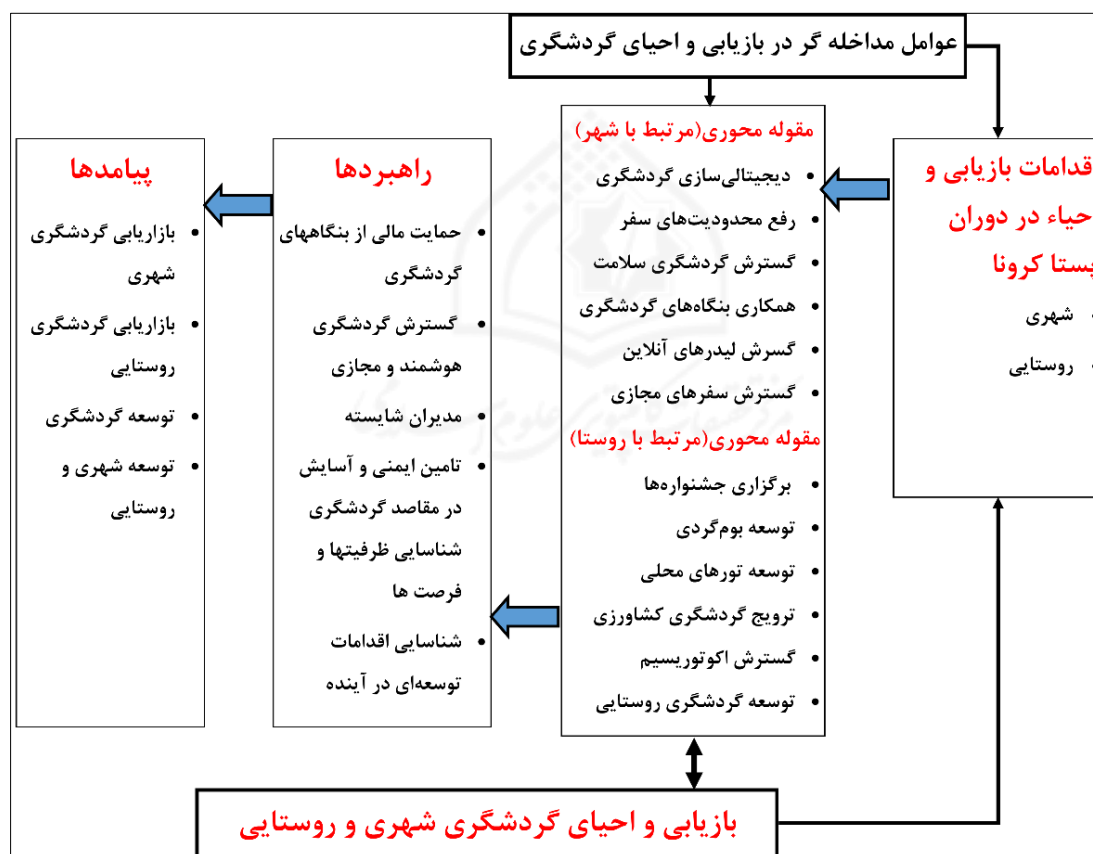
جدول (۳). اقدامات باز یابی و احیای گردشگری در مقاصد شهری و مقاصد روستایی

اقدامات			باز یابی و احیای مقاصد گردشگری
شهری	روستایی	مشترک (هر دو)	
X	*	*	برگزاری جشنواره‌های کوچک گردشگری
X	*		توسعه بوم گردی
*	*	*	جبران خسارت
*	*	*	پیشگیری و کنترل کامل همه‌گیری ویروس کرونا
*	*	*	گردشگری هوشمند
*	X		دیجیتالی‌سازی خدمات گردشگری
*	X		همکاری بنگاه‌های گردشگری
*	*	*	معافیت مالیاتی و دادن یارانه
*	*	*	احیای بازار گردشگری
*	*	*	سیاست کمک مالی
*	*	*	احداث مکان‌های با کیفیت گردشگری
X	X	X	کوپن‌های گردشگری
*	X		گسترش راهنماها و تور لیدرهای آنلاین
X	*		توسعه تورهای محلی گردشگری
X	*		ترویج گردشگری کشاورزی
*	*	*	طراحی مسیرهای گردشگری
*	X		گسترش سفرهای مجازی
X	*		گسترش اکوتوریسم
*	*	*	تغییر خدمات زیرساختی/خدماتی
X	X	X	بازرسی‌ها و کدهای بهداشتی
*	*	*	ایمنی اقامت و پذیرایی
*	X		گسترش گردشگری سلامت
X	*		توسعه گردشگری روستایی
*	*	*	ارتقای امکانات بهداشتی
*	*	*	حمایت از مشاغل گردشگری
*	*	*	ترویج گردشگری داخلی
*	*	*	تضمین ایمنی گردشگری بین‌المللی
*	*	*	بازگرداندن اعتماد مسافران
*	*	*	ارائه اطلاعات واضح به مسافران
*	*	*	تقویت همکاری در داخل و بین کشورها

*	*	*	ایجاد گردشگری پایدار
	X	*	رفع محدودیت‌های سفر
*	*	*	تقویت بخش عرضه گردشگری
X	X	X	اجرای برنامه بازاریابی جهانی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

بعد از شناسایی اقدامات بازیابی و احیای گردشگری در مقاصد شهری و مقاصد روستایی به‌منظور استنباط این سلسله از روابط، نتایج تحقیق در اختیار ۵ تن از خبرگان قرار گرفت و با تأیید آنان مدل مفهومی تحقیق، تثبیت شد. چنان‌که در شرح مراحل کدگذاری گفته شد، حاصل اجرای کدگذاری‌ها، احصاء حدود یک مضمون اصلی (۱- اقدامات بازیابی و احیای گردشگری در دوران پساکرونا)، شامل ۳۴ مقوله/ و اقدامات ارائه شده بود که پس از اجرای کدگذاری محوری در قالب دو دسته شهری و روستایی برای هر کدام ۶ مقوله محوری (مرتبط با شهر) و ۶ مقوله محوری (مرتبط با روستا) به دست آمد. این مدل در شکل (۳) ارائه شد.

شکل (۳). مدل بومی اقدامات بازیابی و احیای گردشگری در مقاصد شهری و روستایی

نتیجه‌گیری

گسترش و ماندگاری ویروس کرونا در مناطق شهری و روستایی پیامدهای مختلفی برای توسعه شهری و روستایی داشته است. به دنبال گسترش ویروس کرونا در ایران، همه استان‌های کشور و از جمله شهرها و روستاهای سراسر کشور نیز درگیر اثرات و پیامدهای اقتصادی و اجتماعی این ویروس شدند. به‌طوری‌که پیامدهای اقتصادی و اجتماعی همه‌گیری این ویروس در دوران پسا کرونا همچنان مناطق شهری و روستایی را با چالش‌هایی روبرو خواهد ساخت. از نظر اقتصاد شهری و روستایی

بحران کرونا طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های این مناطق و به خصوص مشاغل در حوزه‌های حمل‌ونقل، گردشگری، پذیرایی، خرده‌فروشی و سرگرمی را مختل نموده است و به تبع آن اقتصاد گردشگری شهری و روستایی را نیز تحت تأثیر خود قرار داد. لذا چالش‌های حاصل از همه‌گیری ویروس کرونا صنعت گردشگری را نیز بی‌نصیب نکرده است. برای رفع این چالش‌ها در صنعت گردشگری، انجام اقدامات احیا، بازایی و سازگاری موضوعی است که نیاز به توجه بیشتر دارد. با توجه به اهمیت این موضوع، در این مطالعه اقدامات احیا و بازایی گردشگری شهری و روستایی در دوران پساکرونا مورد بررسی قرار گرفت تا از نظر کارشناسان مرتبط با گردشگری اقدامات مهم و کلیدی که در احیا و بازایی گردشگری شهری و روستایی اثرگذار هستند شناسایی شوند. شناسایی این اقدامات برای مدیریت و کنترل مؤثر اثرات کرونا بر فعالیت‌های گردشگری در طول دوره و یا در زمان پساکرونا قابل استفاده هستند. این کار همچنین به دنبال توجه به بهبود اقتصادی و بحث در مورد روندهای توسعه گردشگری شهری و روستایی در آینده کشور است. لذا این مطالعه و نتایج آن محتوای تئوری مدیریت بحران گردشگری و تحقیقات مرتبط با آن را نیز ارائه می‌دهد.

به‌طور خاص، نتایج این مطالعه نشان داد که از نظر کارشناسان ۳۴ مفهوم کلیدی تأثیر مهمی بر بهبود و بازایی گردشگری شهری و روستایی داشته‌اند که می‌توانند به از سرگیری کار و تولید گردشگری کمک کرده و اطمینانی را برای بازایی، احیا، توسعه، راه‌اندازی مجدد و بهبود صنعت گردشگری ایجاد کنند. نتایج مصاحبه‌ها نشان داد که برگزاری جشنواره‌های کوچک گردشگری، توسعه بوم‌گردی، توسعه تورهای محلی گردشگری، ترویج گردشگری کشاورزی، گسترش اکوتوریسم و توسعه گردشگری روستایی که همه از اقدامات مرتبط با ویژگی‌ها و خصوصیات جوامع روستایی هستند، با بازایی و احیای گردشگری روستایی ارتباط بیشتری دارند. در واقع اقدامات راه‌اندازی مجدد، بهبودی، بازایی و احیای گردشگری روستایی در پساکرونا با طبیعت روستا، ارتقای زیرساخت‌ها و سیاست‌های مرتبط با روستا معطوف شده‌اند و اقداماتی که ویژگی‌های جامعه روستایی مرتبط هستند برای احیای گردشگری روستایی نیز اهمیت بیشتری دارند. در مقابل اقداماتی چون دیجیتالی‌سازی خدمات گردشگری، رفع محدودیت‌های سفر، گسترش گردشگری سلامت، همکاری بنگاه‌های گردشگری، گسترش راهنماها و تور لیدرهای آنلاین و گسترش سفرهای مجازی با توجه به اینکه با ویژگی‌های گردشگری شهری نزدیک‌تر هستند، ارتباط بیشتری با توسعه، بازایی و احیا گردشگری شهری دارند و لذا نقش بیشتری نیز در احیا و توسعه گردشگری شهری دارند. همچنین جبران خسارت گردشگری، پیشگیری و کنترل کامل همه‌گیری ویروس کرونا، گردشگری هوشمند، معافیت مالیاتی و دادن یارانه، احیای بازار گردشگری، سیاست کمک مالی، احداث مکان‌های با کیفیت گردشگری، طراحی مسیرهای گردشگری، تغییر خدمات زیرساختی/خدماتی، ایمنی اقامت و پذیرایی، ارتقای امکانات بهداشتی، حمایت از مشاغل گردشگری، ترویج گردشگری داخلی، تضمین ایمنی گردشگری بین‌المللی، بازگرداندن اعتماد مسافران، ارائه اطلاعات واضح به مسافران، تقویت همکاری در داخل و بین کشورها، ایجاد گردشگری پایدار و تقویت بخش عرضه گردشگری از جمله اقداماتی هستند که هم با بازایی گردشگری شهری و هم با بازایی گردشگری روستایی ارتباط نزدیکی دارند.

برداشتی که از این نتایج وجود دارد این است که اقدامات احیا و بازایی گردشگری شهری در مراحل اولیه به دلیل تمرکز بالای جمعیت به‌ویژه برای ارائه‌دهندگان خدمات گردشگری مفیدتر هستند، در مقابل، در گردشگری روستایی به دلیل مقیاس کوچک‌تر روستا، اقدامات بازایی و احیای گردشگری وابستگی زیادی به طبیعت روستایی، سیاست‌های حمایتی و اقدامات آسان‌تر برای بازایی گردشگری روستایی مفیدتر و ضرورتی‌تر هستند که به توسعه سریع‌تر آن کمک می‌کند. اقدامات مشترکی که هم برای بازایی گردشگری شهری و هم روستایی مفیدتر بودند ارتباط بیشتری با دیدگاه‌های دینفعان مختلف (دولت، مقاصد گردشگری و خود گردشگران) دارند که در صورت تجزیه و تحلیل و کاربرد مناسب آن‌ها می‌توان به درک بهتر توسعه و روند بازایی و احیای گردشگری شهری و روستایی در شرایط همه‌گیری و یا دوران پساکرونا کمک نمود؛ بنابراین می‌توان گفت که شناسایی این اقدامات و نتایج این پژوهش، مسیر تحقیقاتی بیشتری را برای تحقیقات بازایی سیستم گردشگری در دوران پساکرونا فراهم می‌کند تا همه دینفعان نقش خود را در روندهای توسعه بازار گردشگری حفظ و ایفا کنند.

در راستای یافته‌های تحقیق، راهکارها و پیشنهادها زیر ارائه شد:

- ا) با شناسایی اقدامات و سیاست‌های بیشتر جهت بهبودی و بازیابی گردشگری شهری و روستایی در دوران پسا کرونا پیشنهاد می‌شود که در سه مرحله مدیریت بحران، بهبود و راه‌اندازی مجدد گردشگری، دولت نقش هدایت‌کننده‌ای را به‌ویژه در مرحله واکنش اولیه به رکود گردشگری ایفا کرد.
- ب) حمایت مالی از بنگاه‌ها و شرکت‌های گردشگری و بازاریابی متعاقب آن در جهت ارتقاء و حمایت از بازیابی و راه‌اندازی مجدد صنعت گردشگری لازم و ضروری است.
- ج) مدیران مقاصد گردشگری استراتژی‌های بازیابی در طول دوره و یا دوره پسا کرونا را با توجه به مقاصد گردشگر (شهری و یا روستایی) جهت بازیابی و بهبود گردشگری استفاده و بکار گیرند. این اقدامات باعث تحریک بسیاری از مدل‌های نوآورانه و راه‌های جدیدی برای بازاریابی گردشگری ایجاد می‌کنند.
- د) با گسترش گردشگری هوشمند و مجازی در مناطق دیدنی موجبات ارتقای تجربیات گردشگری شهری و روستایی را می‌توان فراهم نمود.
- ه) با تأمین ایمنی و آسایش خانه‌های روستایی در گردشگری روستایی و تأمین ایمنی بهداشتی هتل‌ها و مهمان‌خانه‌ها می‌توان به توسعه و بازیابی گردشگری کمک نمود.
- و) با تأثیرگذاری و تغییر عادات، رفتارها و مصرف جاذبه‌های گردشگران، این تغییرات در رفتار آن‌ها می‌تواند نقش فعالی در ارتقای رفتار گردشگری از نظر بهداشتی و ایمنی ایفا کند.
- ز) نهایتاً پیشنهاد می‌شود که مطالعه بررسی تفاوت تأثیرات COVID-19 بر صنعت گردشگری در شهرها و روستاها از نظر فرهنگی، اقدامات توسعه‌ای و میزان آسیب‌پذیری می‌تواند جهتی برای تحقیقات آینده باشد.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

سپاسگزاری

نگارندگان بر خود لازم می‌دانند از تمامی شرکت‌کنندگان در مصاحبه و اساتید گران‌قدری که ما را در تهیه این مقاله یاری کردند، سپاسگزاری نمایند.

منابع

طاهری‌نیا، مسعود؛ حسنوند، علی (۱۳۹۹). پیامدهای اقتصادی ناشی از بیماری کووید-۱۹ بر اقتصاد ایران؛ با تأکید بر اشتغال، فصلنامه مدیریت پرستاری، ۹ (۳): ۴۳-۵۸. <http://ijnv.ir/article-1-737-fa.html>

طولابی نژاد، مهرشاد؛ پودینه، محمد رضا و طولابی نژاد، میثم (۱۳۹۹). گردشگری روستایی: مدیریت و بازیابی، تهران، انتشارات جهاد دانشگاهی، چاپ اول.

عزیزی آرام، سمانه و بشرپور، سجاد (۱۳۹۹). نقش نشخوار فکری، تنظیم هیجان و واکنش پذیری به استرس در پیش بینی اضطراب ویروس کرونا (کووید-۱۹) در پرستاران. *فصلنامه مدیریت پرستاری*، ۹ (۳): ۸-۱۸.

<http://ijnv.ir/article-1-729-fa.html>

هدایت زاده، سید حسام الدین؛ بشیر خداپرستی، رامین؛ باقری قره بلاغ، هوشمند و عین علی، محسن (۱۳۹۹). مدیریت بیماری ناشناخته (کووید-۱۹) در جهان: مطالعه مروری، *فصلنامه مدیریت پرستاری*، ۹ (۲): ۲۰-۳۲. <http://ijnv.ir/article-1-730-fa.html>

- Ateljevic, I. (2020). Transforming the (tourism) world for good and (re) generating the potential 'new normal'. *Tourism Geographies*, 22(3), 467-475. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1759134>
- Aziziar, S., Basharpour, S. (2020). The Role of Rumination, Emotion Regulation and Responsiveness to Stress in Predicting of Corona Anxiety (COVID-19) among Nurses. *Nursing Management Quarterly*, 9(3): 8-18. (in Persian). <http://ijnv.ir/article-1-729-fa.html>
- Brouder, P. (2020). Reset redux: Possible evolutionary pathways towards the transformation of tourism in a COVID-19 world. *Tourism Geographies*, 22(3), 484-490. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1760928>
- Cheer, J. M. (2020). Human flourishing, tourism transformation and COVID-19: A conceptual touchstone. *Tourism Geographies*, 22(3), 514-524. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1765016>
- Chim-Miki, A. F., Medina-Brito, P., & Batista-Canino, R. M. (2020). Integrated Management in Tourism: The Role of Coopetition, *Tourism Planning and Development*, 17 (2): 127-146. <https://doi.org/10.1080/21568316.2019.1574888>
- Everingham, P., & Chassagne, N. (2020). Post COVID-19 ecological and social reset: Moving away from capitalist growth models towards tourism as Buen Vivir, *Tourism Geographies*, 22(3), 555-566. <https://doi.org/10.1080/02508281.2021.1953306>
- Farmaki, A. (2021). Memory and forgetfulness in tourism crisis research. *Tourism management*, 83, 104-110. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2020.104210>
- Gozzi, N., Tizzani, M., Starnini, M., Ciulla, F., Paolotti, D., Panisson, A., & Perra, N. (2020). Collective response to media coverage of the COVID-19 pandemic on Reddit and Wikipedia: mixed-methods analysis. *Journal of medical Internet research*, 22(10), e21597. <https://doi.org/10.2196/21597>
- Hedayatzadeh, S H., Bashirkhodaparasti, R., bagheri garbollagh, H., & eynali, M. (2020). Unknown Disease Management (COVID-19) in the World: A Review Study. *Nursing Management Quarterly*, 9(2): 20-32. (in Persian). <http://ijnv.ir/article-1-730-fa.html>
- Hoque, A., Shikha, F. A., Hasanat, M. W., Arif, I., & Hamid, A. B. A. (2020). The effect of Coronavirus (COVID-19) in the tourism industry in China. *Asian Journal of Multidisciplinary Studies*, 3(1), 52-58. https://www.researchgate.net/publication/340309682_The_Effect_of_Coronavirus_COVID-19_in_the_Tourism_Industry_in_China
- Iovino, F. (2019). Profitability structure of travel agencies and tour operators during ten years. In *12th Annual Conference of the EuroMed Academy of Business* (pp. 421-430). https://scholar.google.it/citations?view_op=view_citation&hl=it&user=0PvXZ9IAAAAJ&citation_for_view=0PvXZ9IAAAAJ:LkGwnXOMwfcC
- Jiricka-Pürner, A., Brandenburg, C., & Probstl-Haider, U. (2020). City tourism pre-and post-covid-19 pandemic—messages to take home for climate change adaptation and mitigation?. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 31, 100329. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2020.100329>

- Lee, C. K. Kang, S. K. Long, P. and Reisinger, Y. (2010). Residents' perceptions of casino impacts: a comparative study, *Tourism Management*, 31 (2): 189- 201. <https://DOI:10.1016/j.tourman.2009.02.011>
- Leslie, D., & Black, L. (2006). Tourism and the impact of the foot and mouth epidemic in the UK: Reactions, responses and realities with particular reference to Scotland. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 19(2-3), 35-46. https://doi.org/10.1300/J073v19n02_04
- Li, Z., Zhang, X., Yang, K., Singer, R. and Cui, R. (2021). Urban and rural tourism under COVID-19 in China: research on the recovery measures and tourism development, *Tourism Review*, 76(4), 718-736. <https://doi.org/10.1108/TR-08-2020-0357/full/html>
- McCarthy, N. (2020). *COVID-19's Impact on tourism: which countries are the most vulnerable*. <https://www.forbes.com/sites/niallmccarthy/2020/05/05/covid-19s-impact-on-tourism-which-countries-are-the-most-vulnerable-infographic/>
- Ming, Q. Z., & Zhao, J. P. (2020). *The impact of the novel coronavirus epidemic on China's tourism industry and its countermeasures*. *Academic Exploration*, 3, 124-131.
- Montanari, A. (2010). Urban tourism in the context of the global economic crisis: the example of the city of Rome. *Rivista di Scienze Del Turismo-Ambiente Cultura Diritto Economia*, 1(2), 381-399. <https://www.ledonline.it/index.php/Rivista-Scienze-Turismo/article/view/34>
- Nanni, A., & Ulqinaku, A. (2020). Mortality threats and technology effects on tourism. *Annals of tourism research*, 86, 102942. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.102942>
- Narula, R. (2020). Policy opportunities and challenges from the COVID-19 pandemic for economies with large informal sectors. *Journal of international business policy*, 3(3), 302-310. <https://link.springer.com/article/10.1057/s42214-020-00059-5>
- Niewiadomski, P. (2020). COVID-19: from temporary de-globalisation to a re-discovery of tourism?. *Tourism Geographies*, 22(3), 651-656. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1757749>
- Novelli, M., Burgess, L. G., Jones, A., & Ritchie, B. W. (2018). 'No Ebola... still doomed'—The Ebola-induced tourism crisis. *Annals of Tourism Research*, 70, 76-87. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2018.03.006>
- Ozili, P. K., & Arun, T. (2023). Spillover of COVID-19: impact on the Global Economy. In *Managing inflation and supply chain disruptions in the global economy*. 41-61. IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-5876-1.ch004>
- Reddy, M. V., Boyd, S. W., & Nica, M. (2020). Towards a post-conflict tourism recovery framework. *Annals of tourism research*, 84, 102940. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.102940>
- Ritchie, B. W., & Jiang, Y. (2019). A review of research on tourism risk, crisis and disaster management: Launching the annals of tourism research curated collection on tourism risk, crisis and disaster management. *Annals of Tourism Research*, 79, 102812. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2019.102812>
- Rogerson, C. M., & Rogerson, J. M. (2020). COVID-19 tourism impacts in South Africa: Government and industry responses. *Geo Journal of Tourism and Geosites*, 31(3), 1083-1091. <https://doi.org/10.30892/gtg.31321-544>
- Scarlett, H. G. (2021). Tourism recovery and the economic impact: A panel assessment. *Research in Globalization*, 3, 1- 15. <https://doi.org/10.1016/j.resglo.2021.100044>
- Sigala, M. (2020). Tourism and COVID-19: Impacts and implications for advancing and resetting industry and research. *Journal of business research*, 117, 312-321. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.06.015>
- Taherinia, M., hasanvand, A. (2020). Economic consequences of Covid-19 disease on the Iranian economy; With an emphasis on employment. *Nursing Management Quarterly*, 9 (3) :43-58. (in Persian). <http://ijnv.ir/article-1-737-fa.html>
- Toulabinejad, M., Pudineh, M., Toulabinejad, M. (2020). *Rural Tourism: management and marketing*. Tehran, Jahad Daneshgahi Press, first edition. (in Persian)

- Tussyadiah, I. P., Wang, D., Jung, T.H., and Dieck, M. C. (2018), Virtual reality, presence, and attitude change: Empirical evidence from tourism, *Tourism Management*, 66: 140-154. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.12.003>
- UNWTO (2020), UNWTO statement on the novel coronavirus outbreak, available at: <https://unwto.org/unwto-statement-on-the-novel-coronavirus-outbreak> (accessed 1 May 2020). <https://www.unwto.org>
- UNWTO. (2020). Impact assessment of the COVID-19 outbreak on international tourism, *World Tourism Organization*. <https://www.unwto.org>
- Wen, J., Kozak, M., Yang, S., & Liu, F. (2020). COVID-19: potential effects on Chinese citizens' lifestyle and travel, *Tourism Review*, 76(1), 74-87. <https://doi.org/10.1108/TR-03-2020-0110/full/html>
- Westcott, B. and Wang, S. (2020), The coronavirus pandemic began in China. Today, it reported no new local infections for the first time, CNN. <https://edition.cnn.com/2020/03/19/asia/coronavirus-covid-19-update-china-intl-nk/index.html>.
- Yang, Y., Zhang, H., & Chen, X. (2020). Coronavirus pandemic and tourism: Dynamic stochastic general equilibrium modeling of infectious disease outbreak, *Annals of tourism research*, 83, 102913. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.102913>
- Zhang, Y. (2020), Research on the difference of rural tourism competitiveness index during holidays- a case study of Yanqing District, Beijing [in Chinese]", *Journal of Technical Economics & Management*, 9, 123-128. <https://doi.org/10.1108/TR-08-2020-0357/full/html>
- Zhu, H., & Deng, F. (2020). How to influence rural tourism intention by risk knowledge during COVID-19 containment in China: Mediating role of risk perception and attitude. *International journal of environmental research and public health*, 17(10), 3514. <https://doi.org/10.3390/ijerph17103514>